

Peltovahinko. Poro. Vahingonkorvaus. Myötävaikuttaminen vahinkoon. Kieltäytyminen aitaamisesta. Näyttötaakka.

POROVAHINKOLAUTAKUNTA

Asianumero 3329/00.01.06.03.00/2023

Lausunnon antopäivä: 13.7.2023

Vahingonkorvausta voidaan sovittaa vahingonkärsijän myötävaikutuksen perusteella. Mikäli viljelijä perusteettomasti kieltää viljelyksen aitaamisen, hänen voidaan katsoa myötävaikuttaneen porojen viljelykselle aiheuttaman vahingon syntymiseen. Näyttötaakka perusteettomasta kieltäytymisestä on paliskunnalla.

Ratkaistavana olevassa lausuntoasiassa paliskunnan ja maanomistajan kesken oli ennen vahingon syntymistä ainakin keskusteltu viljelyksen aitaamisesta. Keskusteluja ei ollut dokumentoitu, ja niiden sisältö jäi osin epäselväksi. Paliskunta ei näyttänyt, että maanomistaja olisi ennen vahingon syntymistä ehdottomasti kieltänyt aitaamista ja että vahinkolohkon aitaaminen olisi sen vuoksi jäänyt tekemättä. Näin ollen se oli velvollinen korvaamaan porojen aiheuttaman vahingon täysimääräisesti.

Paliskunnan lausuntopyyntö

Paliskunta on pyytänyt porovahinkolautakunnalta lausuntoa porojen nurmipellolle aiheuttaman vahingon korvausvelvollisuudesta sekä aitaamisvelvollisuudesta.

Kiinteistönomistaja oli väittänyt, että nurmikasvusto olisi tuhoutunut porojen kaivuun seurauksena. Paliskunta oli valmis suojaamaan viljelykset suoja-aidalla, mikäli maanomistaja antaisi suostumuksen aidan rakentamiseen.

POROVAHINKOLAUTAKUNNAN LAUSUNTO

Asiassa saatu selvitys

Peltolohkolla (noin 0,9 ha) suoritettiin katselmus, josta laadittiin erillinen pöytäkirja. Lautakunnan käytössä lausuntoa varten oli lohkokortit 2021-2022, lohkokartta sekä satotiedot vuodelta 2020. Lohko oli uudistettu vuonna 2022 kytämällä, kylvömuokkauksella ja kivien poistolla.

Riidatonta oli, että ensilumen satamisen jälkeen lohkolla oli ollut yhtäjaksoisesti noin 100–200 poroa. Riidatonta oli edelleen, että maanomistaja oli välittömästi ilmoittanut paliskunnalle poroista mutta paliskunta ei ollut poistanut poroja alueelta. Oli selvää, että peltolohkolla aiheutunut vahinko oli pääasiassa porojen aiheuttama.

Paliskunnan mukaan se oli esittänyt maanomistajalle peltolohkojen aitaamista mutta tämä ei ollut siihen suostunut. Maanomistajan mukaan paliskunnan käyttämä aitaverkko oli niin matala, ettei se estäisi porojen pääsyä alueelle. Maanomistajan mielestä yksittäisten peltolohkojen aitaaminen ei ollut perusteltua, koska tällaisissa tilanteissa porot ainoastaan siirtyvät muille lohkoille.

Kysymyksenasettelu

Kysymys oli erityisesti siitä, mikä merkitys asiassa tulisi antaa peltolohkon aitaamista koskeville keskusteluille.

Sovellettavat säännökset

Poronhoitolain (848/1990) 31 §:n 1 momentin ensimmäisen virkkeen mukaan poroja on hoidettava siten, etteivät ne pääse viljelyksille ilman maanomistajan, taikka silloin kun hallintaoikeus kuuluu muulle kuin maanomistajalle, haltijan lupaa eivätkä aiheuta vahinkoa metsänuudistusaloilla oleville taimikoille tai muutoinkaan aiheuta tarpeettomasti vahinkoa maa- tai metsätaloudelle.

Lainkohdan 2 momentin mukaan, jos poroja on hoidettu 1 momentin vastaisesti, maanomistajan tai vahinkoa kärsineen on ilmoitettava asiasta paliskunnalle, jonka tulee toimittaa porot välittömästi pois.

Poronhoitolain 34 §:n 1 momentin mukaan porojen maa- ja metsätaloudelle aiheuttama vahinko samoin kuin porojen 31 §:n 1 momentissa tarkoitettulla alueella aiheuttama vahinko on korvattava vahinkoa kärsineelle. Vahingonkorvausta voidaan sovitella siten kuin vahingonkorvauslaissa (412/1974) säädetään. Momentin viimeisen virkkeen mukaan vahingonkorvausta ei kuitenkaan suoriteta eräissä tapauksissa, joista nyt ei ole kysymys.

Poronhoitolain 32 §:n 1 momentin (1135/2020) mukaan paliskunta on velvollinen rakentamaan aidan, muun laitteen tai rakennelman (aitaaminen) viljelysten ja muualla kuin saamelaisten kotiseutualueella myös puutarhojen, vakinaisten asuntojen pihojen ja muiden erityiseen käyttöön otettujen alueiden suojaamiseksi poroilta. Aitaamisvelvollisuuden edellytyksenä on, että aitaaminen on tarpeen vahinkojen estämiseksi ja että rakentamiskustannukset ovat kohtuulliset aitaamisesta todennäköisesti saatavaan hyötyyn verrattuna. Voimassa olevan poronhoitolain 32 §:n 1 momentin ja aitaamisvelvollisuuden osalta samansisältöisenä voimassa olleen alkuperäisen lainkohdan esitöissä (HE 152/2020 vp. ja HE 244/1989 vp.) aitaamisvelvollisuuden edellytyksiä ei ole tarkemmin perusteltu.

Vahingonkorvauslain 6 luvun 1 §:n mukaan, jos vahingon kärsineen puolelta on myötävaikutettu vahinkoon tai jos muu vahingon aiheuttaneeseen tekoon kuulumaton seikka on myös ollut vahingon syynä, voidaan vahingonkorvausta kohtuuden mukaan sovitella.

Asian arviointi

Paliskunta on ilmoituksensa mukaan vuonna 2017 esittänyt maanomistajalle viljelysten aitaamista mutta tämä ei ollut siihen suostunut. Paliskunta oli esittänyt viljelysten aitaamista myös kesällä 2022. Maanomistajan mukaan paliskunnan käyttämä 100 cm korkea aitaverkko ei estäisi poroja pääsemästä viljelyksille.

Lähtökohtana voidaan pitää sitä, että alueen aitaaminen ainakin kesällä 2022 olisi todennäköisesti estänyt vahingon syntymisen tai ainakin merkittävästi rajoittanut sitä.

Mikäli viljelijä perusteettomasti kieltää viljelyksen aitaamisen ennen vahingon syntymistä, voidaan katsoa, että hän on myötävaikuttanut vahingon syntymiseen. Tällöin vahinkoa tulee sovitella vahingonkorvauslain 6 luvun 1 §:n mukaisesti. Myös oikeuskäytännössä on vahvistettu, että vahingonkärsijän myötävaikutus vahingon syntymiseen voi johtaa siihen, että korvausta ei suoriteta

lainkaan (Rovaniemen hovioikeus 6.9.2006 nro 756). Kyseisessä tapauksessa oikeutta korvaukseen ei ollut muun ohella siksi, että vahingonkärsijä oli kieltänyt aidan rakentamisen, vaikka aita olisi ollut rakennettavissa aiheuttamatta kohtuutonta haittaa hänen asumiselleen.

Nyt käsillä olevassa asiassa mikään ei viitannut siihen, että aitaaminen voisi vaikeuttaa kiinteistön käyttöä.

Johtopäätös

Vahingonkorvauksen sovittelu edellyttää näyttöä siitä, että viljelijä on perusteettomasti kieltänyt alueen aitaamisen. Näyttötaakka tämän osalta on paliskunnalla.

Yleisesti käytössä oleva suoja-aita oikein asennettuna on lähtökohtaisesti riittävä eikä aitaamisen kieltämistä ole mahdollista perustella sillä, että vahinkoa tulee aiheutumaan muilla alueilla. Kysymys ei ole sellaisesta syystä, joka estäisi aidan rakentamisen.

Paliskunta ja maanomistaja olivat ennen vahingon syntymistä ainakin keskustelleet aidan rakentamisesta. Maanomistajan kanta aitaamiseen oli ollut ehdollisen torjuva. Keskusteluista ei esitetty kirjallista eikä muutakaan näyttöä, ja niiden tarkka sisältö jäi osin epäselväksi.

Paliskunta ei näyttänyt, että maanomistaja olisi ennen vahingon syntymistä ehdottomasti kieltänyt aitaamista ja että vahinkolohkon aitaaminen olisi sen vuoksi jäänyt tekemättä. Näin ollen paliskunta oli velvollinen korvaamaan vahingon täysimääräisesti.

Katselmushavaintojen ja vahingosta esitetyn kirjallisen selvityksen perusteella lautakunta katsoi sadonmenetyksen arvoksi hehtaaria kohden 1587,60 €/ha sekä perustamiskustannusten määräksi vuoden 2022 osalta 479,23 €/ha ja vuoden 2023 osalta 421,98 €/ha. Perustamiskustannukset vuodelta 2022 tuli korvata kokonaan ja vuoden 2023 perustamiskustannuksista voitiin huomioida 25 prosenttia. Lausunnon liitteenä on yksilöity laskelma sadonmenetyksestä ja perustamiskustannuksista.

Ratkaisukokoonpano

Lausuntoasian ovat ratkaisseet puheenjohtaja Juha Joona sekä jäsenet Ahti Kontturi ja Rauno Kuha

LIITE Laskelma vahingon määrästä

LIITE 1

Vuoden 2022 perustamiskustannus

Nurmen uusiminen	€	Konekustannukset perustuvat ProAgrian vuoden 2023 maatalouskalenterin urakointihintoihin
Kyntö €/ha	73,5	
Kylvömuokkaus (€/ha)	38,1	
Kivien keräys	86,6	
Lannoitustyö (€/ha)	60,9	
Lannoitteet (perustaminen €/ha)	115	Ostokuitin mukainen hinta 0,77/kg ALV 0% sisältää rahdin
Kylvötyö (€/ha)	70,1	
Siemenkustannus €/ha	121,63	Timotei + suojavilja vehnä 20 kg, vehnä 80 kg Tuure timotei, Sibelius vehnä Lähde: Hankkija 13.6.23
Kasvinsuojeluaine työ (€/ha)	0	
Kasvinsuojeluaineet (€/ha)	0	
Kustannukset yhteensä (€/ha)	479,23	
Uusimispinta-ala, ha	0,92	
Perustamiskustannus yhteensä	440,89	Vuoden 2022 perustamiskustannus on menetetty kokonaan
Satovuoden kustannus 1 vuosi	440,89	100 % perustamiskuluista neljän vuoden kierrolla
Satovuoden kustannus 2 vuosi	330,67	75 % perustamiskuluista neljän vuoden kierrolla
Satovuoden kustannus 3 vuosi	220,45	50 % perustamiskuluista neljän vuoden kierrolla
Satovuoden kustannus 4 vuosi	110,22	25 % perustamiskuluista neljän vuoden kierrolla

Vuoden 2023 perustamiskustannus

Nurmen uusiminen	€	Konekustannukset perustuvat ProAgrian vuoden 2023 maatalouskalenterin urakointihintoihin
Kyntö €/ha	73,5	
Kylvömuokkaus (€/ha)	38,1	
Kivien keräys	86,6	
Lannoitustyö (€/ha)	60,9	
Lannoitteet (perustaminen €/ha)	57,75	Lannoituskustannuksista hyväksytään 50%. Sisältää typen ja Kalin osuuden, jotka ovat huuhtoutuneet ja haihtuneet uusimisen yhteydessä.
Kylvötyö (€/ha)	70,1	
Siemenkustannus, €/ha	121,63	Timotei +suojavilja vehnä 20 kg, vehnä 80 kg Tuure timotei, Sibelius vehnä Lähde: Hankkija 13.6.23
Kasvinsuojeluaine työ (€/ha)	0	
Kasvinsuojeluaineet (€/ha)	0	
Kustannukset yhteensä (€/ha)	421,98	
Uusimispinta-ala, ha	0,92	
Perustamiskustannus yhteensä	388,22	
Satovuoden kustannus 1 vuosi	388,22	100 % perustamiskuluista neljän vuoden kierrolla
Satovuoden kustannus 2 vuosi	291,17	75 % perustamiskuluista neljän vuoden kierrolla
Satovuoden kustannus 3 vuosi	194,11	50 % perustamiskuluista neljän vuoden kierrolla
Satovuoden kustannus 4 vuosi	97,06	25 % perustamiskuluista neljän vuoden kierrolla

Vuoden 2023 perustamiskustannuksista huomioidaan 25% neljän vuoden kierrolla

Sadonmenetyks 2023

Vahinkolohkon sadonmenetyksen arvo	€	
Odotussatomäärä tuorepaino (kg/ha)	22400	Viljelijän ilmoitus lohkon satomäärästä 28 rehupaalia, paino 800 kg
Sadon kuiva-aine-% / 100	0,35	Esikuivattu säilörehu kuivusaste 35%
Odotussatomäärä (kg ka/ha)	7840	
Vahinkolohkon pinta-ala ha	0,92	
Sadonmenetyks -% / 100	1	
Vahingon määrä (kg ka)	7213	
Kuiva-aineen kustannusarvo (€/kg)	0,27	Säilörehun tuotantokustannus euroa/kg ProAgrian maatalouskalenteri 2023
Sadonmenetyksen arvo vahinkoalalla €	1947	

Sadon menetyksen arvo **1461** Sadon menetyks 75%, (toisen sadon määrä noin 50% normaalisadosta perustamisvuonna, ensimmäinen sato menetetään kokonaan)

Vahingon yhteismäärä	€
Uusiminen 2022	440,89
Uusiminen 2023	97,06
Sadonmenetyks	1460,59
Menetyks yhteensä	1998,54